ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 20ής Μαΐου 2010 *

Στην υπόθεση C-434/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Oberlandesgericht Oldenburg (Γερμανία) με απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο την 1η Οκτωβρίου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

Arnold und Johann Harms als Gesellschaft bürgerlichen Rechts

κατά

Freerk Heidinga,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, E. Levits, A. Borg Barthet (εισηγητή), J.-J. Kasel και M. Safjan, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mazák
γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 3ης Δεκεμβρίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Arnold und Johann Harms als Gesellschaft bürgerlichen Rechts, εκπροσωπούμενη από τον F. Schulze, Rechtsanwalt,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και N. Graf Vitzthum,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον F. Erlbacher και την F. Clotuche-Duvieusart,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 4ης Φεβρουαρίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στηρίξεως στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στηρίξεως για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 2019/93, (ΕΚ) 1452/2001, (ΕΚ) 1453/2001, (ΕΚ) 1454/2001, (ΕΚ) 1868/94, (ΕΚ) 1251/1999, (ΕΚ) 1254/1999, (ΕΚ) 1673/2000, (ΕΟΚ) 2358/71 και (ΕΚ) 2529/2001 (ΕΕ L 270, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 94, σ. 70).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Arnold und Johann Harms als Gesellschaft bürgerlichen Rechts και του Heidinga (στο εξής: αγοραστής) με αντικείμενο την εκπλήρωση υποχρεώσεων που απέρρεαν από σύμβαση πωλήσεως γεωργικής εκμεταλλεύσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Η νομοθεσία της Ενώσεως

Ο κανονισμός 1782/2003

3 Ο κανονισμός 1782/2003 θεσπίζει, μεταξύ άλλων, ένα σύστημα εισοδηματικής ενισχύσεως των γεωργών. Το σύστημα αυτό ορίζεται, στο άρθρο 1, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού αυτού, ως «καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης».

4 Κατά τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1782/2003:

«Η καταβολή της άμεσης ενίσχυσης στο ακέραιο απαιτείται να συνδεθεί με την εφαρμογή κανόνων που αφορούν τη γεωργική γη, την παραγωγή και τη δραστηριότητα. Οι κανόνες αυτοί θα πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα να ενσωματωθούν στις κοινές οργανώσεις των αγορών βασικά πρότυπα σχετικά με το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων και την υγεία και τις καλές συνθήκες διαβίωσης των ζώων και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες. Σε περίπτωση μη εφαρμογής των βασικών αυτών προτύπων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να ανακαλούν τις άμεσες ενισχύσεις με βάση αναλογικά, αντικειμενικά και προοδευτικά κριτήρια. Η ανάκληση αυτή θα πρέπει να εφαρμόζεται με την επιφύλαξη κυρώσεων που ισχύουν τώρα ή θα ισχύσουν στο μέλλον με βάση άλλες διατάξεις του κοινοτικού ή του εθνικού δικαίου.»

5 Η τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Προκειμένου να αποφευχθεί η εγκατάλειψη της γεωργικής γης και να εξασφαλισθεί ότι θα διατηρηθεί η γη σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, θα πρέπει να θεσπισθούν πρότυπα με βάση ισχύουσες διατάξεις των κρατών μελών ή άνευ αυτής [...]».

6 Κατά την εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1782/2003:

«Τα καθεστώτα στήριξης στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής προβλέπουν άμεση στήριξη του εισοδήματος, ιδιαίτερα προκειμένου να εξασφαλισθεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο ζωής για τη γεωργική κοινότητα. Ο στόχος αυτός συνδέεται στενά με τη συντήρηση των γεωργικών περιοχών. Προκειμένου να αποφευχθεί η ανορθολογική κατανομή των κοινοτικών κονδυλίων, δεν θα πρέπει να παρέχονται ενισχύσεις στους γεωργούς εκείνους που δημιούργησαν τεχνητά τις συνθήκες που απαιτούνται για να λάβουν τέτοιες ενισχύσεις.»

7 Η εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού προβλέπει τα ακόλουθα:

«Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της κοινοτικής γεωργίας και η προώθηση προτύπων για την ποιότητα των τροφίμων και το περιβάλλον συνεπάγεται κατ' ανάγκη μείωση των θεσμικών τιμών για τα γεωργικά προϊόντα με ταυτόχρονη αύξηση του κόστους παραγωγής για τις κοινοτικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί και να προωθηθεί μια αειφόρος γεωργία που θα είναι περισσότερο προσανατολισμένη προς τις αγορές, απαιτείται να ολοκληρωθεί η μετάβαση από τη στήριξη της παραγωγής στη στήριξη του παραγωγού μέσω της εισαγωγής συστήματος εισοδηματικής ενίσχυσης, αποσυνδεδεμένης από την παραγωγή για κάθε γεωργική εκμετάλλευση. Παρόλο που η αποσύνδεση δεν θα μεταβάλει τα ποσά που καταβάλλονται σήμερα στους γεωργούς, θα αυξήσει σημαντικά την αποτελεσματικότητα της ενίσχυσης του εισοδήματος. Κατά συνέπεια, κρίνεται σκόπιμο η ενιαία ενίσχυση ανά γεωργική εκμετάλλευση να εξαρτάται από την πολλαπλή

συμμόρφωση προς κριτήρια περιβαλλοντικά, ασφάλειας των τροφίμων, καλής υγείας και μεταχείρισης των ζώων, καθώς και διατήρησης της γεωργικής εκμετάλλευσης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση.»

8 Στην τριακοστή αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού εκτίθενται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Το συνολικό ποσό το οποίο δικαιούται να λάβει μια γεωργική εκμετάλλευση θα πρέπει να χωρίζεται σε μερίδια (τα δικαιώματα) και να συνδέεται με ορισμένη επιλέξιμη έκταση, που απομένει να καθορισθεί, προκειμένου να διευκολύνεται η μεταβίβαση των δικαιωμάτων πριμοδότησης. Προκειμένου να αποφευχθούν οι κερδοσκοπικές μεταβιβάσεις που θα οδηγήσουν σε σώρευση δικαιωμάτων τα οποία δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, θα πρέπει, να προβλεφθεί, για τη χορήγηση της ενίσχυσης, συσχέτιση μεταξύ των δικαιωμάτων και ορισμένου αριθμού επιλέξιμων εκταρίων, καθώς και η δυνατότητα περιορισμού της μεταβίβασης των δικαιωμάτων εντός μιας μόνο περιοχής […]».

9 Κατά το άρθρο 2 του ανωτέρω κανονισμού:

«[…] ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) γεωργός: φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα φυσικών ή νομικών προσώπων […] το οποίο ασκεί γεωργική δραστηριότητα·

[…]

γ) γεωργική δραστηριότητα: η παραγωγή, η εκτροφή ή η καλλιέργεια γεωργικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων της συγκομιδής, της άμελξης, της αναπαραγωγής και εκτροφής ζώων για γεωργική εκμετάλλευση, ή της διατήρησης της γης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, όπως ορίζεται στο άρθρο 5·

[…]».

10 Ο τίτλος ΙΙ του κανονισμού 1782/2003 περιλαμβάνει το κεφάλαιο 1 που φέρει τον τίτλο «Πολλαπλή συμμόρφωση» και αποτελείται από τα άρθρα 3 έως 9. Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού με τίτλο «Κύριες απαιτήσεις» ορίζει ότι:

«1. Ο γεωργός που λαμβάνει άμεσες ενισχύσεις οφείλει να εφαρμόζει τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης που αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙΙ, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα του παραρτήματος αυτού, και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που θεσπίζονται στο άρθρο 5.

2. Η αρμόδια εθνική αρχή θέτει στη διάθεση του γεωργού τον κατάλογο με τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που πρέπει να εφαρμοσθούν.»

11 Ο επιγραφόμενος «Καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης» τίτλος ΙΙΙ του εν λόγω κανονισμού περιέχει, στα κεφάλαιά του 1 έως 4, τους βασικούς κανόνες που έχουν εφαρμογή επ' αυτού του συστήματος «αποσυνδεδεμένης» από την παραγωγή εισοδηματικής ενισχύσεως των γεωργών.

12 Κατά το άρθρο 33, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού:

«Οι γεωργοί έχουν πρόσβαση στο καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης εφόσον:

α) τους έχει χορηγηθεί ενίσχυση κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 38, στα πλαίσια τουλάχιστον ενός από τα καθεστώτα στήριξης που αναφέρονται στο παράρτημα VI ή

β) έχουν λάβει την εκμετάλλευση ή τμήμα της εκμετάλλευσης, ως υφιστάμενη ή αναμενόμενη κληρονομιά, από γεωργό ο οποίος πληρούσε τους όρους που αναφέρονται στο στοιχείο α΄ ή

γ) έχουν λάβει δικαίωμα ενίσχυσης από το εθνικό απόθεμα ή μέσω μεταβίβασης.»

13 Το άρθρο 36, παράγραφος 1, του κανονισμού 1782/2003 ορίζει τα εξής:

«Η ενίσχυση με βάση το καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης καταβάλλεται ανάλογα με τα δικαιώματα ενίσχυσης όπως ορίζεται στο κεφάλαιο 3, που συνοδεύονται από ίσο αριθμό επιλέξιμων εκταρίων όπως ορίζεται στο άρθρο 44 παράγραφος 2.»

14 Κατά το άρθρο 44 του εν λόγω κανονισμού με τίτλο «Χρήση των δικαιωμάτων ενίσχυσης»:

«1. Κάθε δικαίωμα ενίσχυσης που συνοδεύεται από επιλέξιμο εκτάριο γεννά δικαίωμα καταβολής του ποσού που καθορίζεται στο δικαίωμα ενίσχυσης.

2. Ο όρος "επιλέξιμα εκτάρια" σημαίνει κάθε γεωργική έκταση της εκμετάλλευσης που καλύπτεται από αρόσιμη γη και μόνιμους βοσκοτόπους εκτός από εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μόνιμες καλλιέργειες, δάση ή εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για μη γεωργικές δραστηριότητες.

[…]»

15 Το άρθρο 46 του κανονισμού 1782/2003, το οποίο επιγράφεται «Μεταβίβαση δικαιωμάτων ενίσχυσης», ορίζει τα εξής:

«1. Τα δικαιώματα ενίσχυσης μπορούν να μεταβιβάζονται μόνο σε άλλο γεωργό εγκατεστημένο στο ίδιο κράτος μέλος, πλην της περιπτώσεως μεταβίβασης υφισταμένης ή αναμενόμενης κληρονομιάς.

[…]

2. Τα δικαιώματα ενίσχυσης είναι δυνατόν να μεταβιβάζονται με πώληση ή με οποιαδήποτε άλλη οριστική μεταβίβαση, συνοδευόμενα ή μη από γη. Αντίθετα, η χρονομίσθωση ή συναλλαγή παρόμοιου τύπου επιτρέπεται μόνον εάν η μεταβίβαση των δικαιωμάτων ενίσχυσης συνοδεύεται και από τη μεταβίβαση ισοδύναμου αριθμού επιλέξιμων εκταρίων.

Πλην των περιπτώσεων ανωτέρας βίας ή εξαιρετικών περιστάσεων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 40, παράγραφος 4, ένας γεωργός μπορεί να μεταβιβάζει τα δικαιώματα ενίσχυσής του χωρίς γη μόνον αφού χρησιμοποιήσει, κατά την έννοια του άρθρου 44, τουλάχιστον το 80 % των δικαιωμάτων του κατά τη διάρκεια ενός τουλάχιστον ημερολογιακού έτους ή, αφού παραδώσει οικειοθελώς στο εθνικό απόθεμα όλα τα δικαιώματα ενίσχυσης που δεν έχει χρησιμοποιήσει κατά το πρώτο έτος εφαρμογής του καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης.

[…]»

16 Το τμήμα 1 του κεφαλαίου 5 του κανονισμού αυτού, με τίτλο «Περιφερειακή εφαρμογή», προβλέπει τη δυνατότητα των κρατών μελών να θέσουν σε εφαρμογή το καθεστώς ενιαίας ενισχύσεως σε περιφερειακό επίπεδο.

17 Το άρθρο 59, παράγραφοι 1 και 3, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο ανωτέρω τμήμα, ορίζει τα εξής:

«1. Σε δεόντως δικαιολογημένες περιπτώσεις και σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια, το κράτος μέλος μπορεί επίσης να κατανείμει το συνολικό ποσό του περιφερειακού ανώτατου ορίου, το οποίο θεσπίζεται δυνάμει του άρθρου 58, ή μέρος του μεταξύ όλων των γεωργών των οποίων οι εκμεταλλεύσεις βρίσκονται στη συγκεκριμένη

περιφέρεια, περιλαμβάνοντας αυτούς που δεν πληρούν το κριτήριο επιλεξιμότητας που αναφέρεται στο άρθρο 33.

[…]

3. Σε περίπτωση μερικής κατανομής του συνολικού ποσού του περιφερειακού ανώτατου ορίου, οι γεωργοί λαμβάνουν δικαιώματα, των οποίων η μοναδιαία αξία υπολογίζεται διαιρώντας το αντίστοιχο μέρος του περιφερειακού ανώτατου ορίου που θεσπίζεται δυνάμει του άρθρου 58 δια του αριθμού των επιλέξιμων εκταρίων, κατά την έννοια του άρθρου 44, παράγραφος 2, που θεσπίζονται σε περιφερειακό επίπεδο.

Σε περίπτωση που ο γεωργός δικαιούται να λάβει δικαιώματα υπολογιζόμενα επί του εναπομένοντος μέρους του περιφερειακού ανωτάτου ορίου, η περιφερειακή μοναδιαία αξία ενός εκάστου δικαιώματός του, πλην των δικαιωμάτων παύσης καλλιέργειας, προσαυξάνεται με ποσό αντίστοιχο προς το ποσό αναφοράς, διαιρούμενο δια του αριθμού δικαιωμάτων του που έχουν αποκτηθεί δυνάμει της παραγράφου 4.

[…]»

18 Το άρθρο 62 του κανονισμού 1782/2003 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αποφασίζουν ότι τα ποσά που προκύπτουν από πριμοδοτήσεις γαλακτοπαραγωγής και πρόσθετες ενισχύσεις προβλεπόμενες από τα άρθρα 95 και 96 του κανονισμού αυτού, περιλαμβάνονται εν μέρει ή συνολικά, σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, στο καθεστώς ενιαίας ενισχύσεως που αρχίζει το έτος 2005.

Η εθνική νομοθεσία

19 Δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, του νόμου για την εφαρμογή του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως (Betriebsprämiendurchführungsgesetz, στο εξής: BetrPrämDurchfG), η ενιαία ενίσχυση χορηγείται σε περιφερειακό επίπεδο από την 1η Ιανουαρίου 2005, σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπουν ο εν λόγω νόμος και ο κανονισμός για την εφαρμογή του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως.

20 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του BetrPrämDurchfG ορίζει ότι στο ποσό αναφοράς της ενιαίας ενισχύσεως, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 59, παράγραφοι 1 και 3, του κανονισμού 1782/2003, περιλαμβάνεται για κάθε γεωργό ένα ποσό για την ίδια την εκμετάλλευση και ένα ποσό βάσει της εκτάσεως.

21 Το ποσό για την ίδια την εκμετάλλευση υπολογίζεται βάσει των προηγούμενων άμεσων ενισχύσεων που προβλέπονται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, σημείο 1, του BetrPrämDurchfG, στις οποίες πρέπει να προστεθούν οι πριμοδοτήσεις γαλακτοπαραγωγής και οι πρόσθετες ενισχύσεις γαλακτοκομικών προϊόντων. Το ποσό βάσει της εκτάσεως υπολογίζεται διαιρώντας το εναπομένον μέρος του περιφερειακού ανώτατου ορίου δια του αριθμού των επιλέξιμων εκταρίων.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

22 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η Amkeline Gertha Harms και ο Johann Harms (στο εξής: πωλητές) πώλησαν στον αγοραστή, με συμβολαιογραφική πράξη της 8ης Νοεμβρίου 2005, αγροτικά ακίνητα καθώς και αποθέματα ζωοτροφών

και ποσότητες αναφοράς γάλακτος. Η σύμβαση πωλήσεως προέβλεπε, πλην της μεταβιβάσεως 9,6 εκταρίων γεωργικών εκτάσεων ιδιοκτησίας των πωλητών, και τη δυνατότητα του αγοραστή να ανακτήσει περίπου 100 εκτάρια γης, με συμβάσεις που θα καταρτίσει με τους ιδιοκτήτες ή τους δικαιούχους τους, τα οποία διέθεταν οι πωλητές βάσει αγρομισθώσεων ή συμβάσεων παραχωρήσεως της χρήσεως.

23 Οι συμβαλλόμενοι στη σύμβαση πωλήσεως συμφώνησαν επίσης ότι οι πωλητές μεταβιβάζουν στον αγοραστή, χωρίς οικονομικό αντάλλαγμα, όλα τα δικαιώματα ενισχύσεως που τους χορηγούνται λόγω της καλλιέργειας των γεωργικών εκτάσεων, οι οποίες αποτελούν αντικείμενο της συμβάσεως αυτής καθώς και των αγρομισθώσεων ή συμβάσεων παραχωρήσεως της χρήσεως, τις οποίες αναλαμβάνει ο αγοραστής.

24 Το άρθρο 9 της συμβάσεως πωλήσεως περιείχε, μεταξύ άλλων, την ακόλουθη ρήτρα:

«Μετά τον οριστικό καθορισμό και τη χορήγηση των δικαιωμάτων ενισχύσεως, οι πωλητές θα ανακοινώσουν στον αγοραστή την αξία τους, εντός δύο εβδομάδων αφότου λάβουν γνώση αυτής, και το αργότερο μέχρι τις 15 Ιανουαρίου 2006.

Οι συμβαλλόμενοι δεσμεύονται να συνάψουν μέχρι τις 15 Φεβρουαρίου 2006 […] σύμβαση για τη μεταβίβαση των συγκεκριμένων δικαιωμάτων ενισχύσεως, προσδιορίζοντας τα αναγνωριστικά στοιχεία τους και την αξία τους.

Εντός μηνός από τη σύναψη της ανωτέρω συμβάσεως, οι συμβαλλόμενοι οφείλουν να δηλώσουν τη μεταβίβαση στην κεντρική βάση δεδομένων του ολοκληρωμένου συστήματος διαχειρίσεως και ελέγχου.

Οι συμβαλλόμενοι συνομολογούν στην εσωτερική τους σχέση ότι στον αγοραστή ανήκουν σαράντα δικαιώματα ενισχύσεως για αρόσιμη γη και σαράντα δικαιώματα ενισχύσεως για μόνιμους βοσκότοπους, καθώς και το μέρος μόνον των συμπληρωματικών δικαιωμάτων ενισχύσεως που αφορούν ατομικά την εκμετάλλευση (top up's) το οποίο αναλογεί στην ποσότητα αναφοράς γάλακτος (περίπου 622 000 κιλά), η οποία περιέρχεται, βάσει της αγρομισθώσεως, στον αγοραστή στο πλαίσιο της μεταβιβάσεως της εκμεταλλεύσεως.

Ο αγοραστής δεσμεύεται να καταβάλει στους πωλητές, μετά την ετήσια εξόφλησή τους, τα συμπληρωματικά ποσά που θα εισπράξει ως ενίσχυση με βάση την έκταση και βάσει δικαιωμάτων ενισχύσεως που αφορούν ατομικά την εκμετάλλευση (περίπου 15 δικαιώματα για αρόσιμη γη, περίπου 15 δικαιώματα για μόνιμους βοσκότοπους και αντισταθμιστικές πληρωμές για ποσότητα αναφοράς γάλακτος περίπου 1 000 000 κιλών) […]».

25 Η σύμβαση πωλήσεως εκτελέστηκε και οι πωληθείσες γεωργικές εκτάσεις μεταβιβάστηκαν στον αγοραστή. Την 1η Απριλίου 2006, μεταβιβάστηκαν στον αγοραστή 111,79 δικαιώματα ενισχύσεως.

26 Με την από 29 Ιανουαρίου 2007 έγγραφη αναγγελία εκχωρήσεως, οι πωλητές (Amkeline Gertha Harms και M. Johann Harms) εκχώρησαν στην εκκαλούσα στην υπόθεση της κύριας δίκης (Arnold und Johann Harms als Gesellschaft bürgerlichen Rechts) τις αξιώσεις που απέρρεαν από τη σύμβαση πωλήσεως.

27 Στηριζόμενη στην εν λόγω σύμβαση πωλήσεως και στη συναφή προς τη σύμβαση αυτή συμφωνία της 6ης Ιανουαρίου 2006, η εκκαλούσα στην υπόθεση της κύριας δίκης ζήτησε, μεταξύ άλλων, από τον αγοραστή να της καταβάλει, για το έτος 2006, το συνολικό ποσό των 40 823,05 ευρώ από δικαιώματα ενισχύσεως χορηγηθέντα στους πωλητές, δυνάμει της εσωτερικής συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων.

28 Κατόπιν απορρίψεως του αιτήματος αυτού από το Landgericht Aurich, η εκκαλούσα στην υπόθεση της κύριας δίκης άσκησε έφεση ενώπιον του Oberlandesgericht Oldenburg.

29 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η έκβαση της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί εξαρτάται από την εγκυρότητα της ρήτρας που περιέχει το άρθρο 9 της συμβάσεως πωλήσεως, ενόψει ιδίως των περιορισμών ως προς τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων ενισχύσεως που προβλέπει το άρθρο 46 του κανονισμού 1782/2003 και των σκοπών που επιδιώκει το καθεστώς της ενιαίας ενισχύσεως.

30 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberlandesgericht Oldenburg αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 46, παράγραφος 2, του κανονισμού […] 1782/2003 […] την έννοια ότι δεν συμβιβάζονται με την ως άνω διάταξη και είναι συνεπώς ανίσχυρες οι συμβατικές ρήτρες με τις οποίες τυπικώς πραγματοποιείται μεν πλήρης και οριστική μεταβίβαση δικαιωμάτων ενισχύσεως, πλην όμως κατά τη συμφωνία των μερών τα δικαιώματα ενισχύσεως εξακολουθούν να ανήκουν, από οικονομικής απόψεως, στον πωλητή, ενώ ο αγοραστής, ως τυπικός δικαιούχος, οφείλει να ενεργοποιήσει τα δικαιώματα αυτά καλλιεργώντας αντίστοιχες εκτάσεις και να καταβάλει εξ ολοκλήρου στον πωλητή την εισπραχθείσα από τον ίδιο ενιαία ενίσχυση ή βάσει των οποίων μεταβιβάζονται στον αγοραστή στρεμματικές ενισχύσεις κατά τρόπον ώστε να υποχρεούται, εν πάση περιπτώσει μετά την ενεργοποίηση και την εξόφληση της ενιαίας ενισχύσεως, να καταβάλλει περιοδικώς στον πωλητή ένα μέρος αυτής (το μέρος που αφορά ατομικά την εκμετάλλευση);»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

31 Η εκκαλούσα στην υπόθεση της κύριας δίκης αμφισβητεί το παραδεκτό της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως με την αιτιολογία ότι το υποβληθέν ερώτημα δεν ανταποκρίνεται στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης.

32 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 234 ΕΚ συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, απόκειται αποκλειστικώς και μόνο στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της υποθέσεως που εκκρεμεί ενώπιόν του, τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2009, C-138/08, Hochtief και Linde-Kca-Dresden, Συλλογή 2009, σ. I-9889, σκέψη 20 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των δικαιοδοτικών οργάνων της Ενώσεως και των εθνικών δικαστηρίων, έργο του Δικαστηρίου είναι να συνεκτιμά το πραγματικό και ρυθμιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το προδικαστικό ερώτημα, όπως το εξειδικεύει η απόφαση περί παραπομπής (απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2003, C-153/02, Neri, Συλλογή 2003, σ. I-13555, σκέψη 35).

34 Επομένως, η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως κρίνεται παραδεκτή και πρέπει να εξετασθεί εντός του πραγματικού πλαισίου που έθεσε το Oberlandesgericht Oldenburg με την απόφαση περί παραπομπής.

Επί της ουσίας

35 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 46, παράγραφος 2, του κανονισμού 1782/2003 έχει την έννοια ότι απαγορεύει συμφωνία, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, με αντικείμενο την οριστική μεταβίβαση δικαιωμάτων ενισχύσεως, δυνάμει της οποίας ο αποκτών, με την ιδιότητα του δικαιούχου των δικαιωμάτων ενισχύσεως, υποχρεούται να ενεργοποιήσει τα εν λόγω δικαιώματα και να καταβάλει στον μεταβιβάζοντα το σύνολο ή μέρος των ποσών που θα εισπράξει ως τυπικός δικαιούχος της ενισχύσεως.

36 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι, μολονότι οι συμβάσεις χαρακτηρίζονται από την αρχή της αυτονομίας της βουλήσεως, σύμφωνα με την οποία, μεταξύ άλλων, οι συμβαλλόμενοι είναι ελεύθεροι να δεσμευθούν ο ένας έναντι του άλλου, από την εφαρμοστέα νομοθεσία της Ενώσεως ενδέχεται να απορρέουν περιορισμοί στην εν λόγω συμβατική ελευθερία (βλ., συναφώς, απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1999, C-240/97, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-6571, σκέψη 99).

37 Ειδικότερα, η συμβατική ελευθερία που διαθέτει ο δικαιούχος δικαιωμάτων ενισχύσεως δεν του παρέχει τη δυνατότητα να αναλαμβάνει υποχρεώσεις που αντιβαίνουν στους σκοπούς που επιδιώκει ο κανονισμός 1782/2003.

38 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 1, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1782/2003, το καθεστώς ενιαίας ενισχύσεως συνιστά στήριξη του εισοδήματος των γεωργών. Όπως εκθέτει η εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού, ο σκοπός που συνίσταται στην εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου ζωής για τη γεωργική κοινότητα συνδέεται στενά με τη συντήρηση των γεωργικών περιοχών. Εξάλλου, γι' αυτόν τον λόγο η εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού προβλέπει ότι η ενιαία ενίσχυση πρέπει να εξαρτάται από την πολλαπλή συμμόρφωση προς κριτήρια περιβαλλοντικά, ασφάλειας των τροφίμων, καλής υγείας και μεταχειρίσεως των ζώων, καθώς και διατηρήσεως της γεωργικής εκμεταλλεύσεως σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση. Ο νομοθέτης έχει, επιπροσθέτως, εξαρτήσει την καταβολή ενισχύσεως από την προϋπόθεση ότι ο γεωργός κατέχει έναν αριθμό επιλέξιμων εκταρίων ανάλογο προς τον αριθμό των δικαιωμάτων ενισχύσεως (βλ., συναφώς, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2010, C-470/08, van Dijk, Συλλογή 2010, σ. I-603, σκέψη 33).

39 Ως εκ τούτου, ένας γεωργός δεν μπορεί να επωφεληθεί από το καθεστώς ενισχύσεως που θεσπίζει ο κανονισμός 1782/2003, αν δεν πληροί τις προβλεπόμενες από τον κανονισμό αυτό προϋποθέσεις. Σε διαφορετική περίπτωση, θα αποκόμιζε όφελος σε αντίθεση προς τους σκοπούς του καθεστώτος ενιαίας ενισχύσεως.

40 Όσον αφορά τις επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης διατάξεις του κανονισμού 1782/2003 για τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων ενισχύσεως, το άρθρο 46, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι τα δικαιώματα ενισχύσεως μπορούν να μεταβιβάζονται είτε με οριστική μεταβίβαση είτε με χρονομίσθωση ή συναλλαγή παρόμοιου τύπου.

41 Στο πλαίσιο οριστικής μεταβιβάσεως, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο γεωργός που μέχρι τότε είχε δικαιώματα ενισχύσεως παραιτείται οριστικά από τις αξιώσεις του με την εν λόγω μεταβίβαση σε άλλον γεωργό, ο οποίος στη συνέχεια ενεργοποιεί υπέρ αυτού τα δικαιώματα αυτά (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση van Dijk, σκέψη 35).

42 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι πωλητές μεταβίβασαν στον αγοραστή το σύνολο των δικαιωμάτων ενισχύσεως που τους είχαν χορηγηθεί. Η σύμβαση πωλήσεως προέβλεπε, μεταξύ άλλων, ότι οι συμβαλλόμενοι όφειλαν να δηλώσουν την οριστική μεταβίβαση των δικαιωμάτων ενισχύσεως στην κεντρική βάση δεδομένων του συστήματος προσδιορισμού και καταχωρίσεως των δικαιωμάτων ενισχύσεως.

43 Εντούτοις, στην εσωτερική τους σχέση, οι συμβαλλόμενοι στη σύμβαση πωλήσεως συμφώνησαν να μεταβιβάσουν στον αγοραστή, με ρήτρα του άρθρου 9 της εν λόγω συμβάσεως, ορισμένο αριθμό δικαιωμάτων ενισχύσεως, ο δε αγοραστής δεσμεύτηκε να καταβάλει στους πωλητές τα ποσά που θα εισπράξει ετησίως ως ενίσχυση, βάσει των εναπομενόντων δικαιωμάτων μετά την ενεργοποίησή τους.

44 Από το γράμμα της εν λόγω ρήτρας, η οποία προβλέπει ρητώς ότι ο αγοραστής δεν δικαιούται το σύνολο των δικαιωμάτων ενισχύσεως που του μεταβιβάστηκαν, αλλά μόνον ένα μέρος αυτών, προκύπτει προφανώς ότι η βούληση των συμβαλλομένων ήταν να χορηγηθεί στους πωλητές, στο πλαίσιο της εσωτερικής τους σχέσεως, μέρος των μεταβιβασθέντων δικαιωμάτων ενισχύσεως, σε αντίθεση προς τους σκοπούς του κανονισμού 1782/2003. Πράγματι, ερμηνευόμενη a contrario η ρήτρα αυτή συνεπάγεται αναγκαστικά την ανάκτηση από τους πωλητές των εναπομενόντων δικαιωμάτων ενισχύσεως. Η εκτίμηση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας, οι συμβαλλόμενοι δεν προέβλεψαν κανένα χρονικό περιορισμό στην υποχρέωση του αποκτώντα να καταβάλει στον μεταβιβάζοντα μέρος των ποσών που θα εισπράξει βάσει των εν λόγω δικαιωμάτων ενισχύσεως.

45 Μια τέτοια ρήτρα, δυνάμει της οποίας ο αποκτών λαμβάνει στην πραγματικότητα, στο πλαίσιο της εσωτερικής σχέσεως των συμβαλλομένων, μέρος μόνο των δικαιωμάτων ενισχύσεως που του μεταβιβάσθηκαν τυπικώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνάδει προς τους σκοπούς του κανονισμού 1782/2003, οι οποίοι εκτίθενται στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως, καθόσον η ρήτρα αυτή σκοπεί να παράσχει στον μεταβιβάζοντα τη δυνατότητα να συνεχίσει να επωφελείται από το καθεστώς ενισχύσεως που θεσπίζει ο κανονισμός αυτός, χωρίς ο ίδιος να υπόκειται στις υποχρεώσεις του κεφαλαίου 1 του τίτλου ΙΙ του εν λόγω κανονισμού και στις προϋποθέσεις επιλεξιμότητας του άρθρου 33 του ανωτέρω κανονισμού.

46 Εντούτοις, η εκκαλούσα στην υπόθεση της κύριας δίκης υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι, κατά τη σύναψη της συμβάσεως πωλήσεως, τα δικαιώματα ενισχύσεως δεν είχαν ακόμη αποτελέσει αντικείμενο χορηγήσεων στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και στην Κάτω Σαξονία ειδικότερα. Ως εκ τούτου, η εν λόγω ρήτρα, της οποίας η διατύπωση ήταν ατυχής, δεν είχε ως σκοπό την αναμεταβίβαση μέρους των δικαιωμάτων ενισχύσεως που είχαν μεταβιβασθεί στους αποκτώντες, αλλά τον καθορισμό, βάσει της αξίας του συγκεκριμένου μέρους, του συμφωνηθέντος τιμήματος για τη μεταβίβαση του συνόλου των δικαιωμάτων ενισχύσεως.

47 Συναφώς, πρέπει να κριθεί ότι, ελλείψει αντιθέτου διατάξεως του κανονισμού 1782/2003, οι συμβαλλόμενοι είναι, κατ' αρχήν, ελεύθεροι να καθορίσουν το ύψος του οικονομικού ανταλλάγματος για τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων ενισχύσεως.

48 Υπό τις συνθήκες αυτές, το καθοριστικό ζήτημα είναι αν η επίμαχη ρήτρα συνεπάγεται, κατά τη βούληση των συμβαλλομένων και στο πλαίσιο της εσωτερικής τους σχέσεως, τη χορήγηση στον μεταβιβάζοντα μέρους των δικαιωμάτων ενισχύσεως που μεταβιβάσθηκαν τυπικώς στον αποκτώντα, κατά παράβαση των διατάξεων του κανονισμού 1782/2003, ή τον καθορισμό, βάσει της αξίας του συγκεκριμένου μέρους, του συμφωνηθέντος τιμήματος για τη μεταβίβαση του συνόλου των δικαιωμάτων ενισχύσεως.

49 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να διαπιστώσει, βάσει των πραγματικών περιστατικών τα οποία μόνον το ίδιο μπορεί να εκτιμήσει, ποια ήταν η πραγματική βούληση των συμβαλλομένων.

50 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι ο κανονισμός 1782/2003 έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει συμφωνία, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, με αντικείμενο την οριστική μεταβίβαση δικαιωμάτων ενισχύσεως, δυνάμει της οποίας ο αποκτών, με την ιδιότητα του δικαιούχου των δικαιωμάτων ενισχύσεως, υποχρεούται να ενεργοποιήσει τα εν λόγω δικαιώματα και να καταβάλει στον

μεταβιβάζοντα, χωρίς κανένα χρονικό περιορισμό, το σύνολο ή μέρος των ποσών που θα εισπράξει ως τυπικός δικαιούχος της ενισχύσεως, υπό την προϋπόθεση ότι σκοπός της συμφωνίας αυτής δεν είναι να επιτραπεί στον μεταβιβάζοντα η διατήρηση μέρους των δικαιωμάτων ενισχύσεως που μεταβίβασε τυπικώς, αλλά να καθορισθεί, βάσει της αξίας του συγκεκριμένου μέρους, το συμφωνηθέν τίμημα για τη μεταβίβαση του συνόλου των δικαιωμάτων ενισχύσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

51 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στηρίξεως στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στηρίξεως για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 2019/93, (ΕΚ) 1452/2001, (ΕΚ) 1453/2001, (ΕΚ) 1454/2001, (ΕΚ) 1868/94, (ΕΚ) 1251/1999, (ΕΚ) 1254/1999, (ΕΚ) 1673/2000, (ΕΟΚ) 2358/71 και (ΕΚ) 2529/2001, έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει συμφωνία, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, με αντικείμενο την οριστική μεταβίβαση δικαιωμάτων ενισχύσεως, δυνάμει της οποίας ο αποκτών, με την ιδιότητα του δικαιούχου των δικαιωμάτων ενισχύσεως, υποχρεούται να ενεργοποιήσει τα εν λόγω δικαιώματα και να καταβάλει στον μεταβιβάζοντα, χωρίς κανένα χρονικό περιορισμό, το σύνολο ή μέρος των ποσών που θα εισπράξει ως τυπικός δικαιούχος της ενισχύσεως, υπό την προϋπόθεση ότι σκοπός της συμφωνίας αυτής δεν είναι να επιτραπεί στον μεταβιβάζοντα η διατήρηση μέρους των δικαιωμάτων ενισχύσεως που μεταβίβασε τυπικώς, αλλά να καθορισθεί, βάσει της αξίας του

συγκεκριμένου μέρους, το συμφωνηθέν τίμημα για τη μεταβίβαση του συνόλου των δικαιωμάτων ενισχύσεως.

(υπογραφές)